

Mirakelet som uteble

//

//]]]]> //]]]>STUDIO SOKRATES: «**Visste du ikke at hvis Gud ikke finnes, blir alt tillatt?**», sier han. Og ler. Den nye tid spør ikke hva som er riktig og galt å gjøre, men hva man kan slippe unna med. «**Selv har jeg tenkt å gifte meg med en rik enke og få 150 000 rubler i medgift. Ingen kan ta meg for dét.**»

Lars Nilsen er programleder i Studio Sokrates og skriver om sine kommende programmer og filosofiske undringer på Salongen.

Idéer av kjøtt og blod

Fjodor Dostojevski ga sjel til herskende tanker i sin samtid. Han skriver romanen *Brødrene Karamasov* omtrent samtidig som Nietzsche registrerer at menneskene oppfører seg som om Gud er død. Snart het det bare «Gud er død».

Dostojevski var mektig provosert av slike tanker og av en omseggripende nihilisme blant russisk ungdom. Så hvordan går det med oss hvis alt er tillatt og Gud er død? «Det går rett til helvete!», svarer Dostojevski.

En ny subjektivitet

Jeg tror man kan si at tanken om at Gud er død bygger på to elementer: For det første registrerer Nietzsche det moderne hyklingeriet: Man går i kirken søndag og får med seg litt død på korset. Etterpå går man hjem og spiser fårrikål – som om ingenting har hendt.

For det andre: Jeg tror Nietzsche introduserer en ny subjektivitet. Der vi definerer oss selv framfor å la oss forme av kristendommens påbud og forbud. (Gud vil at jeg skal være et solskinnsbarn.) Dette siste er en formidabel oppgave – og det er dette prosjektet Dostojevski reagerer på, tror jeg:

Uten Gud og en forestilling om evigheten er det ikke mulig å ”bestemme seg selv” i samspill med andre mennesker.

Sannhet og rettferdighet

Man kan si at Dostojevski gir ny aktualitet til Platons kritikk av sofistene: De var bare ute etter å vinne saken – ikke etter Sannheten. Sofistene var forfengelige, ikke rettferdige, mener Platon.

Dostojevski slutter seg til dette synspunktet. I *Brødrene Karamasov* er det stjerneadvokatene som spiller sofistenes rolle. Siden Dostojevski lar leseren kjenne sannheten om hvem som drepte Fjodor Karamasov, framstår stjerneadvokatenes anstrengelser som rent hykleri. Advokatene pleier sin egen karriere. Sannheten er ikke interessant for dem.

Lutring gjennom lidelse

Geir Kjetsaa kaller sin lille Karamasov-bok for *Lutring gjennom lidelse*, en svært presis formulering av Dostojevskis grunntanke, synes jeg. Det er lidelsen, smerten av trykket fra eksistensens tyngdekraft, som befordre selvinnsikt, renselse. Vi kan ikke bli fri før vi er klar til å sone.

Er vi alle syndere? Må alle lide for å bli fri? Ja, i en viss forstand.

Tanken er jo at vi har arvet synden – og å synde, det er å søke sitt eget beste, framfor det felles beste, det som gjør alle godt. Derfor sier vi gjerne at synden søker sitt eget (Dante) – ikke det felles beste.

Å ta denne tanken inn over seg og å leve et liv etter den må være det nærmeste vi kommer et mirakel i Dostojevskis forstand av ordet. Oh boy!

Studio Sokrates

Interesserte kan høre ukens utgave av Studio Sokrates her: [Studio Sokrates Brødrene Karamasov](#)

[del 4](#)